AUT, XLII-XLIII, 2004-2005, p. 225-240

CRITERII DE DELIMITARE A ELEMENTELOR SLAVE VECHI DE CELE CROATE ŞI SLOVENE DIN ISTROROMÂNĂ

de

Lucian MICLĂUŞ

Istroromâna a evoluat în condiţii deosebite faţă de celelalte dialecte româneşti, suferind o influenţă majoră din partea limbilor slave moderne meridionale, în special a croatei, în sud, şi a slovenei, în nord, modificând raportul avut cu slava comună sau slavona.

Elena Scărlătoiu prezintă un bogat material (358 de termeni)[1], care dezvăluie opinia conform căreia fondul vechi slav în dialectul istroromân este mai bogat decât s–a crezut până în prezent, oferind un repertoriu cvasi–complet, un corolar al studiilor dedicate, în cadrul acestei teme, dialectului istroromân.

În stabilirea etimologiilor slave vechi, unii cercetători nu se lasă entuziasmaţi de coincidenţe „frapante”[2]. Iosif Popovici[3] nu s-a exprimat categoric, menţionând *slav meridional* ori *sudslav*, ţinând cont de stadiul cercetărilor timpului în ceea ce priveşte slavistica în general. Ca urmare, ne propunem să înlăturăm eticheta „vechi slav” în unele cazuri. Utilizând dicţionarul lui Mile Tomici[4], diferenţele dintre sârbă şi croată fiind minime[5], socotim croată originea cuvintelor redate mai jos, sprijinindu–ne şi pe dicţionare de diferenţieri[6]. Altă motivaţie este faptul că majoritatea informatorilor din anchete dialectale au fost sau sunt vorbitori de limbă

---

[1] Elena Scărlătoiu, *Istroromânii şi istroromâna. Relaţii lingvistice cu slavii de sud*, Bucureşti, Editura Staff, 1998. În continuare, Scărlătoiu.

[2] Scărlătoiu 321.

[3] Iosif Popovici, *Dialecte române (Rumänische Dialekte) IX. Dialectele române din Istria. Partea a 2[4] (Texte şi Glosar)*, Halle a.d. Saale, 1909.

[4] Mile Tomici, *Dicţionar sârb–român*, Volumul 1: A–L, Volumul 2: Lj–P, Volumul 3: R–Ž, Timişoara, Uniunea Sârbilor din România, 1998–1999.

[5] Mile Tomici, *Elemente de dialectologie a limbii sârbe*, Constanţa, Ovidius University Press, 1999, p. 11.

[6] Valdimir Brodnjak, *Rječnik razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika*, Zagreb, Niro „Školske novine”, Hrvatska Sveučilišna Naklada, 1992. În continuare, Brodnjak. / Jovan Ćirilov, *Hrvatsko–Srpski rječnik inačica. Srpsko–Hrvatski rečnik varianti*, Beograd, Stilos, 1989. În continuare, Ćirilov.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

croată, cu mici excepţii având cunoştinţe de slovenă utilizate în lecturi tehnice[7]. Am luat ca bază pentru dacoromână *Dicţionarul explicativ*[8], pentru aromână dicţionarul lui Tache Papahagi[9], pentru istroromână glosarul realizat de Vasile Frăţilă şi Richard Sârbu[10], iar pentru meglenoromână monografia lui Th. Capidan[11]. Am indicat în note înregistrări şi opinii diferite din alte lucrări lexicografice. Nu am repetat sursele consultate de Elena Scărlătoiu şi sensurile care coincideau în limbile supuse examinării. Am înregistrat formele lexicale cele mai apropiate de istroromână.

Există cercetători care, în stabilirea etimologiei slave vechi a unui cuvânt istroromân, se bazează pe un singur corespondent din celelalte dialecte, socotind asemănările suficiente, Elena Scărlătoiu[12] fiind una dintre aceştia. Acest criteriu este valabil doar pentru compararea cu elemente din dacoromână care au caracter general. De exemplu, pentru ir. **griję** „grijă” avem în dr. *grijă*, *grije* „îngrijorare; temere”, răspândit pe întreg teritoriul dialectului de la nordul Dunării, lexemele în discuţie fiind rezultatul unui împrumut vechi slav în româna comună. Alţi lingvişti, precum Vasile Frăţilă, susţin teza împrumuturilor independente[13], opinie la care aderăm în cazurile:

Båčva, –ę „vas de lemn; butoi, butie, putină; găleată”. Cr. *bačva* „butoi, balercă”[14]. Mgl. *bočfă* „bute” < mbg. *bočva*.

Bărşlån „iederă”. Cr. *baršljan*. Mgl. *brăşlean* „fel de arbore cu flori vinete şi mici ca cireşele, se aseamănă cu liliacul, iederă” < bg. *brăšljan*.

Bičva, –ę „cioci sau colţuni, ciorapi lungi până la genunchi”. Cr. *bičva, bičve* „ciorapi lungi”. Dr. *becife*, ar. *bečife* „pantaloni albi” – vezi bg. *bečvi* „şjaroki šalvari”; mgl. *becifi* „nădragi de lână” < mbg. *bečvi*.

Bólăn „bolnav”. Cr. *bolan* „dureros, nevralgic; bolnav, suferind”. Mgl. *bolen* – bulgărism.

---

[7] August Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, Bucureşti, Editura Academiei, 1971, p. 13–20.

[8] *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, ediţia a II–a, Editura Univers Enciclopedic, 1998. În continuare, *DEX* II.

[9] Tache Papahagi, *Dicţionarul dialectului aromân, general şi etimologic*, ediţia a II–a augmentată, Bucureşti, Editura Academiei, 1974.

[10] Richard Sârbu, Vasile Frăţilă, *Dialectul istroromân. Texte şi glosar*, Timişoara, Editura Amarcord, 1998. În continuare, Sârbu–Frăţilă.

[11] Th. Capidan, *Meglenoromânii. III. Dicţionar meglenoromân*, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Imprimeria naţională, (1935).

[12] Scărlătoiu 180.

[13] Vasile Frăţilă, *Terminologia corpului omenesc în dialectul istroromân*, în idem, *Studii de toponimie şi dialectologie*, Timişoara, Excelsior Art, 2002, p. 302.

[14] Brodnjak 36: **beseda** – govor, razgovor; govor pripremljen za neku svečanu priliku; rjieč; propovjed; *u hrv* riječ besjeda ima stilisko obilježe.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Bradovíța, –ę „mamelon; neg; urcior la ochi; orgelet”. Slov. *bradovica*[15]. Ar. *băzdrăviță* „negel” – cf. gr. *πορδοβίτσα* „verrue”, *μπαξντραβίτσα*, bg. *bradavica* „verrue”; mgl. *brădăviță* „negel, pecingine” < bg. *bradavica*.

Clecní (se) „a se închina stând în genunchi”. Cr. *kleknuti*[16] „a îngenunchea, a se aşeza în genunchi”. Mgl. *cl'icnes* „stau pe vine fără să ating pământul” < bg *kleknuvam*.

Córen, corin „(la arbori şi plante) partea înfiptă în pământ; rădăcină”. Cr. *koren* „rădăcină”. Mgl. *corin* „rădăcină” < bg. *koren*.

Crupa, –ę „boabe de porumb măcinate mare; orz”. Cr. *krupa* „boabe de porumb, de orez etc., întregi sau măcinate, folosite ca hrana animalelor”; slov. *krupa*. Dr. *crupe* „uruială din grăunțe de porumb, de orez etc., măcinate mare, din care se prepară mâncăruri; grâu fiert; arpacaş” < ucr. *krupy*[17].

Cus „bucată, de obicei, dintr–un aliment, îmbucătură; ciob”. Cr. *kus* „bucată, ciob”. Mgl. *cus* scurt < bg. *kus* „fără coadă”.

Góvran „corb”. Cr. *gavran*. Ar. *gavran* < bg. *gavrană*.

Hărbåt „spate, spinare; şira spinării”. Cr. *hrbat* „spate, spinare, dos; coloană vertebrală”[18]. Mgl. *arbet, răbet* „spate” < bg. *răb*.

Iej „arici”. Cr. *jež*. Ar. *eg* < v. sl., bg. *eжă*, sin. *ariciu*; mgl. *ej, iej* < bg. *eж*.

Måčca, –ę „pisică”. Cr. *mačka* „pisică”[19]. Mgl. *mačcă* „joc de copii” < bg. *mačka*.

Mågla, –ę „negură, ceață, pâclă”. Cr. *magla* „ceață; negură, pâclă”. Mgl. *moaglă* „negură, ceață” < bg. *măgla*.

Måia, –ę „mamă; femeie bătrână, babă”. Cr. *maja* „mămică”. Ar. *maie* „bunică” – cf. scr. *maja* „mama, bunică”.

Na „în, la, pe”. Cr. *na* „pe, la; în”. Ar. *na* „la” < *n* + *a* < lat. ad „vers, a”.

Nådę „nadă, parte înnădită, adăugată la un obiect; adăugare la o haină etc.”. Slov. *nada* „strat de oțel sudat (adăugat) la topor”[20]. Dr. *nadă* „înnăditură la un obiect” < bg. *nada*[21].

---

[15] Brodnjak 45: **bradavka** – bradavica; *u hrv* bot Heliotropium.

[16] Brodnjak 230: **kleći**, kleknem svrš (aor. klekoh; r. pridem. klekao; pril. pr. klekavši) > kleknuti (aor. kleknuh, r. pridem. kleknuo, pril. pr. kleknuvši).

[17] *Scurt* 212: v.sl. *krupa*. / Ciorănescu 2609: sb., cr., pol., rut., rus. *krupa*.

[18] Ćirilov 30: **hrbat** hrptenjača, leđa, greben; reč hrbat je praslovenskog porekla; 123: **greben** hrbat (u životinja); inače *morski greben*, ili *hrbati greben* (planine).

[19] Brodnjak 278: **mačka** sidro, kotova; klamfa, spajalica; raškjasto želejezo nasađeno na drvo; *i u hrv* životinja iz roda Felix (mačke).

[20] *Scurt* 275: cf. slov. *nada*, scr. *nado*.

[21] *Scurt* 275: orig. necl.; prob. sudsl.; cf. scr. *nado*. / Ciorănescu 5565: sl. *nada; posibil mag. *nád*.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Nepraşí „a prăfui, a umple de praf”. Cr. *naprašiti* „a acoperi, a umple de praf, a prăfui”. Mgl. *năprăşoas* „prăfuiesc; umplu de praf” < bg. *naprašam*.

Pliví „a înota; a înota la suprafață, a pluti”. Cr. *plivati* „a înota, a pluti, a se menține la suprafața apei”. Mgl. *plivăies* „plutesc, înot” < bg. *plivam*.

Podlóg „talpa încălțămintei; pingea; (în cizmărie) petic, flec”. Cr. *podlog* flec. Dr. *podlog* „talpa ghetelor”[22], mgl. *pudlog* „petic de opincă” < bg. *podloga*.

Pocní „a pocni, a plesni, a detuna, a exploda; a plesni, a crăpa; a pocni, a se sparge”. Slov. *pokniti* (orig. onomatopeică *poc* + *(ă)ni*). Dr. *pocni* < *poc* + *–(ă)ni*[23].

Potóc „râu; pârâu”. Cr. *potok* „pârâu”; slov. *potok*. Dr. *potoc* „torent” < scr. *potok*[24], ar. „ascunzătoarea?, valul?” – cf. alb. *potok* „nascondiglio, buco”; srb. *potok* „ruissseau”; mgl. *Potoc* top. < bg. *potok*.

Pritisní „a presa, a apăsa”. Slov. *pritisni*. Mgl. *prătisnes* „apăs tare, strâng” < bg. *pritiskam*, *pritisnah*.

Rezbí „a izbi, a răzbi prin izbire; a sparge; a rupe, a frânge”. Cr. *razbiti* „a sparge, a sfărâma, a zdrobi”[25]. Dr. *răzbi* „a–şi face drum, a străbate anevoie, a trece peste piedici, a ajunge undeva înlăturând obstacolele, a izbuti, a reuşi, a învinge, a înfrânge, a răpune, (despre stări fizice sufleteşti) a cuprinde, a birui, a copleşi, a termina, a prididi, a isprăvi” < v. sl. *razbiti* „a sfărâma; a distruge; a zdrobi; a sparge”; slov. *razbiti*.

Roba, –ę „veşmânt, îmbrăcăminte, straie”. Cr. *roba* „haină, veşmânt, îmbrăcăminte”. Dr. *robă* „haină de ceremonie, lungă şi neagră” < fr. *robe*; ar. *robă* „robă” < ngr. *ρόμπα*, din it. *roba*; mgl. *rubă* „costum, tacâm de haine” < bg. *ruba*.

Ručí „a dejuna, a lua masa de prânz”. Cr. *ručiti* „a prânzi, a lua prânzul”. Mgl. *ručoas* „prânzesc” < bg. *ruča*.

Scrob „cir, păsat din făină de grâu sau de porumb; se pisează cu unt şi lapte şi este una dintre mâncărurile cele mai uzitate; papară, jumări”. Cr. *skrob* „mâncare gătită din făină (de grâu) fiartă în apă”[26]. Dr. *scrob* „jumări de ouă” < bg. *skrob*[27].

---

[22] Scărlătoiu 151.
[23] *Scurt* 322: interj. *poc* + *–n(i)*. / Ciorănescu 6549 sl. *poknati*, dar legătura pare întâmplătoare.
[24] Gămulescu 177.
[25] Brodnjak 474: **razbiti (se)**; *u izrazu*: vino se razbilo u buretu – prebacilo se vino u bačvi.
[26] Sârbu–Frățilă 272: cf. scr. *skrob*. Brodnjak 509: **skrob**, skroba – škrob; štirka.
[27] *Scurt* 384: bg. *skrob*; scr. *skrob*. / Ciorănescu 7622: sb., slov. *skorb*.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Sfirí „a cânta la un instrument de suflat; a cânta la foale (instrument muzical format dintr–un burduf confecţionat din piele de oaie şi dintr–un sistem de pârghii sau mânere)”. Cr. *svirati* „a cânta (la un instrument), a şuiera, a fluiera, a vui”[28]. Mgl. *svires* „fluier; cânt din instrument” < bg. *svirjam*.

Smríčę „brădet, pădurice de brazi; un fel de brad sălbatic mic”. Cr. *smrča* „ienupăr; molid”[29]; slov. *smrèčje* „ienupăr”. Ar. *smârče* „specie de ciupercă” – cf. v. sl. *smrŭčĭ* „cedrus”; mgl. *smăreacă* „ienupăr, jneapăn” < bg. *smreka*.

Şetęi „a (se) plimba”. Cr. *šetati (se)* „a se plimba, a face o plimbare”. Mgl. *şătăies* „mă plimb” < bg. *šetam*.

Şúma, –ę „lemn uscat; frunze uscate; pădure; desiş sălbatic, mărăciniş; frunze; crengi”. Cr. *šuma* „pădure, codru; crenguţă, ramură înfrunzită, crengi şi frunze uscate”[30]. Ar. *şumă* „frunziş” < v. sl., bg. *šuma* „silva, feuillage, feuilles”; mgl. *şumă* „copăcel, copac mic, subţire, frunzele uscate care cad din arbori” < bg. *šuma*.

Tărş „trunchiuri de vie”. Slov. *trš* „trunchi, tulpină”. Dr. *târş* „copac pipernicit, nedezvoltat, uscat, pădure cu astfel de copaci, crescuţi printre rădăcini şi cioturi” – et. nec.[31].

Vilę „zână, personaj feminin, fantastic, din basme”. Cr. *vila* zână, nimfă a apelor. Ar. *vila* „nimfă” < bg., v. sl. *vila* idem.

Visí „a atârna, a sta suspendat; a cădea liber în jos, fiind prins sau suspendat de ceva; a agăţa, a suspenda de un cârlig, de un cui etc., lăsând să cadă liber în jos”. Cr. *visiti* „a atârna, a spânzura, a fi suspendat”. Mgl. *vises* „atârn, spânzur de ceva” < bg. *visja*.

La delimitarea claselor de împrumuturi, de bază sunt limba din care provin şi epoca pătrunderii. Există etimoane din slava veche (influenţă în sec. VI–XVII)[32], şi din limbi moderne (sârbă, croată, slovenă), preluate pe cale orală sau pe cale cărturărească. În cazul cartofului, introdus în Europa în jurul anului 1550[33], este puţin probabil ca noţiunea să fi pătruns în vechea slavă.

---

[28] Brodnjak 532: **svirati**, –am; *izreka*: tanko svirati – ostati bez novca, biti pred propašću (o trgovcima).
[29] Brodnjak 513: **smrč** bot Juniperus oxycedrus – šmrika ili smrić (por čempresi), **smrča** ž > smreka, omorika; smrćeva šuma > omorikova šuma, smrekova šuma.
[30] Sârbu–Frăţilă 286: sud sl. *šuma*.
[31] *Scurt* 443: scr. *trs*.
[32] Victor Vascenco, *Elementele slave răsăritene în limba română. (Periodizarea împrumuturilor lexicale)*, în SCL, an X, nr. 3, Editura Academiei, 1959, p. 3–5.
[33] *A–Z Lexikon farbig*, Köln, Buch und Zeit Verlagsgesellschaft MBH, 1976, p. 235.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Cumpír „cartof”. Cr. *krumpir*[34]. Cf. sloven. *krumpir*. Dr. (băn.) *crumpir* < scr. *krumpir*[35]; ar. *cumpire* – cf. bg. *kompiru*, scr. *kompir* < germ. *Grundbirne*; mgl. *cumpircă* < bg. *kompir*.

Precizarea limbii împrumutului se realizează şi prin aplicarea criteriului răspândirii geografice. Dacă elementul se întâlneşte şi în dacoromână, aromână, meglenoromână, acesta este de origine slavă veche. Astfel, **jir** are în ir. sensul „fructe”, în dr. „fructul fagului”, în ar. şi mgl. „ghindă”, provenind din v. sl. *žirŭ* „hrană, nutreţ”[36].

Coroborat criteriului geografic se poate aplica şi cel fonetic. Transformarea *å* < *á* întăreşte în acest caz originea veche slavă a unor termeni. Astfel, ir. **lopåta, –ę** „lopată” îi corespund dr. *lopată*, ar., mr. *lupată*, provenind din v. sl. *lopata*.

În modul prezentat mai sus se procedează şi pentru *ĕ* > *ę*: ir. **mręnę** „mreană, peşte de râu, înrudit cu crapul”, dr. *mreană*, ar. *breană*, provin din v. sl. *mrěna*, în mgl. *mreancă* din mbg. *mrěnka*.

Cunoscând faptul că în dacoromână *e* neaccentuat > *i*, cuvinte ca ir. **domirí** „a măsura”, dr. *dumiri*, *domiri* „a pricepe, a face să înţeleagă clar; a–şi da sau a face să–şi dea bine seama; a(–şi) explica” şi ir. **grîşnic** „păcătos”, dr. *greaşnic* sunt vechi slave.

În situaţiile în care un element istroromân nu are echivalent în restul teritoriului lingvistic românesc, proveniența acestuia este croată (ori slovenă). Consemnarea sunetului *å* în cuvântul istroromân, provenit dintr-un *á* din croată sau slovenă, indică faptul că acest lexem este perceput ca fiind străin în graiurile româneşti din Istria, nu este de origine slavă veche[37].

Clås „spic de cereală”. Cr. *klas* spic; slov. *klas*.

Gråna, –ę „creangă, ramură a unui copac, arbust”. Cr. *grana* „ramură, creangă”.

Jålost „jale; tristeţe; supărare; doliu”. Cr. *žalost* „tristeţe, jale; supărare, doliu”.

Pust „carnaval”. Cr. *pust* idem[38].

În funcţie de reflexele vechiului *iat,* se disting în croată trei dialecte[39]: *ekavian* (*iat* > *e*, în kaikaviană), *iekavian* (*iat* neaccentuat > *je*,

---

[34] Ćirilov 43: **krumpir** krompir; poreklom od nemačke reči *Grundbirne*; 137: **krompir** krumpir.

[35] Ciorănescu 2605: germ. *Grundbirne*, săs. *Krumpirn*, sb., sloven. *kumpir*. / Gămulescu 123: < scr. *krumpir*.

[36] Gheorghe Mihăilă, *Împrumuturi vechi slave în româna comună*, în SCL (34), 1983, nr. 1, p. 45.

[37] V. p. 8 *blåv*.

[38] Ćirilov 75: **pust** filc; reč „filc” poznajmljena je iz nemačkog jezika, a *pust* je pravoskovenski leksem.

[39] Mile Tomici, *Elemente*, p. 13.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

în štokaviană) şi *ikavian* (*iat* > *i*, în čakaviană). Astfel, sunt de origine iekaviană sau ikaviană:

Brig „munte, deal”. Cr. *brijeg* „deal, colină”. Mgl. *breg* „suiş, deal” < bg. *breg*.

Did „bunic, moş, unchiaş”. Cr. *djed* „bunic; moş moşneag bătrân; predecesor, precursor, înaintaş”[40]. Dr. *diedă* „bunic, moşneag” < scr. *deda*[41]; mgl. *ded* „moş” < bg. *dědo*.

Lisnåc, lişnåc „alun; alună”. Cr. *lješnjak* „alună”[42]. Mgl. *luşnac* „nucă” < bg. *lěšnik*.

Zålic(a) „puţin, ceva, cam”. Cr. *lijek* „cantitate extrem de mică, ceva foarte puţin”, *(ni) za*, *(ni) od lijeka* „(nici) de leac”[43]. Cf. bg. *zalăc* „oleacă, puţin”. Mgl. *neac* < *un leac* „oleacă, puţin, niţel” < bg. *lěk*.

Evoluţia grupului consonantic vechi slav *bl* + *j* ne conduce spre croatul sau slovenul *blj*.

Gråbl'a, –ę „greblă; grapă; pieptene cu dinţii mari”. Cr. *grablje* „greblă”[44]. Dr. *greblă* < bg. *greblo*[45], ar. *griblă* < bg. *grebla*, mgl. *greblă* < bg. *greblo* provin din v. sl. *greblo*.

Såbl'a, –ę „sabie”. Cr. *sablja*; slov. *sablja*. Dr. *sabie* < bg. *sabja*[46].

Tratamentul lui *t* + *j* în slava veche a avut drept rezultat *št* în vechiul idiom, pe când în limbile slave meridionale occidentale moderne efectul a fost *č*, din care a evoluat istroromânul *ţ*, în cazul:

Måţeha, –ę „mamă vitregă”. Cr. *maćeha* idem, slov. *mačeha*; cf. dr. *maştehă*, mgl. *maşti* < v. sl. *maštecha*[47].

Fenomenul denazalizării sunetelor *ǫ* şi *ę*, caracteristice limbii slave vechi, ne îndrumă spre croată în cazurile de mai jos. Iusul mare, în dialectele sud–slave apusene, se transformă în *u*, preluat ca atare de istroromână, pe când în dacoromână, prin intermediul bulgarei, evoluţia este *ă* sau *î*.

Gúsca, –ę, gusče „gâscă”, cu *ǫ* > *u*, trimite la cr. *guska* idem; cf. dr. *gâscă* < bg. *găska*, ar. *gâscă* < bg. *gâska*, mgl. *goască* < bg. *găska*, care dezvăluie v. sl. **gǫsĭka*[48].

---

[40] Brodnjak 85: **deda**, dede – djed; kad se netko spotakne i padne, u šali mu se kaže: tu ti je deda blago zakopao.
[41] Gămulescu 126–127.
[42] Brodnjak 264: **lešnik** – lješnjak.
[43] Sârbu–Frăţilă 302: cf. bg. *zalăc*.
[44] Brodnjak 156: **grabulje** – grablje.
[45] Ciorănescu 3873: bg. *greblo* sau sb. *grebla*, *grablje*, cf. alb *grambël*ë; din sl. *grabja*, cf. *grăbi*.
[46] *Scurt* 369: bg. *sabja*, scr. *sablja*. / Ciorănescu 7310: mag. *száblya*.
[47] Ciorănescu 5139: sl. (bg.) *maštecha*, cf. rus. *mačecha*, mag. *mastoha*.
[48] G. Mihăilă., *Împrumuturi vechi sud–slave în limba română. Studiu lexico–semantic*, Bucureşti, Editura Academiei, 1960, p. 86.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Asemănător stau lucrurile pentru iusul mic, ale cărui „mutații" lingvistice au avut drept consecință pe *e* din istroromână şi pe *î* din dacoromână.

Svet „sfânt, sacru" ar fi putut proveni din slavon. *svętŭ*, dar *ę* > *e* indică drept etimon cr. *svet* idem; cf. dr. *sfânt* < v. sl. (slavon) *svętŭ*, ar. *sântu* < lat. *sanctus*, iar mgl. *sfeti* < bg. *sfeti*.

Deosebirile fonetice indică etimoane diferite pentru alte fapte de limbă, înregistrate cu acelaşi sens în dialectele limbii române. Spre exemplu, existența în istroromână a vocalei *a*, iar în meglenoromână a vocalei *ă* se explică prin tratamentul diferit al sunetului slav în limbile din care s–a făcut împrumutul.

Cútńac „măsea". Cr. *kutnjak* „dinte, molar, măsea". Mgl. *coatnic* „măsea" < bg. *kătnik*.

Kita, –ę „floare, mănunchi". Cr. *kita* „buchet de flori; ramură, crenguță cu frunze, cu flori, cu fructe"; slov. *kita* „mănunchi, buchet, ciucure". Dr. băn. *chită* „mănunchi de flori, de frunze etc., mănunchi format din douăsprezece fuioare de in sau cânepă" < scr. *kita*, ucr. *kyta*[49]; ar. *kitcă* „buchet" < bg. *kitka*; mgl. *chitcă* „buchet de flori, top., pinten la cal" < bg. *kitka*.

Lastavíța, –ę „rândunică". Cr. *lastavica*[50]. Mgl. *lăstăviță* < bg. *lĕstovica*.

Lizí „a se târî ca şarpele". Cr. *liziti* „a mişuna; a se târî". Mgl. *lăzes* „mă târăsc" < bg. *lazja*.

Macní „a se mişca; a pune în mişcare; a deplasa; a duce ceva de colo–colo". Cr. *maknuti, maknem* „a mişca, a urni din loc"; slov. *makniti*. Mgl. *măcnes* „trag, târâi; alunec, cad" < bg. *măkna*.

Măhní „a face semn cu mâna". Cr. *mahnuti* „a flutura, a agita, a da din; a face semn cu mâna, cu capul". Dr. *măhăi* „a gesticula, a face semne" < v. sl. *machati*[51].

Mlatí „a îmblăti, a bate cerealele, plantele cu păstăi etc., pentru a scoate semințele". Cr. *mlatiti* „a treiera, a bate"; slov. *mlatiti*. Dr. *îmblăti* < v. sl. *mlĕti, mlatiti*[52].

Ognişte „vatră, cămin; partea plană din interiorul cuptorului de pâine sau al sobei, care susține boltitura şi unde se face focul; suprafață plană care prelungeşte cuptorul sau soba în afară şi pe care se poate şedea

[49] *Scurt* 183: bg., mac. *kita*; scr *kita*; ucr. *kita*. / Ciorănescu 1853: ceh., rut. *kita*, prob. prin intermediul sb. *kĭta*; cf. rus., pol. *kita*, bg. *kitka*. / Gămulescu 108–109: < scr. *kita*.
[50] Brodnjak 250: **lasta** ornit term Hirundo – lastavica; riječ lasta u hrv je stilistki obilježena.
[51] Ciorănescu 4997.
[52] Scărlătoiu 218.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

sau dormi". Cr. *ognjište* „vatră pentru foc". Mgl. *ugnişti* „vatră" < bg. *ognište*.

Podăprí „a propti, a rezema". Cr. *podupr(ij)eti (se)* „a propti, a susține, a rezema, a sprijini"[53]. Mgl. *putpăroas* „reazem, proptesc" < bg. *potpiram*.

Trțe „tărâțe, înveliş al boabelor de grâu, porumb etc., zdrobit prin măcinare şi separat de făină prin cernere". Cr. *trice* „tărâțe". Dr. *tărâță* < bg. *trici*, scr. *trice*; ar. *tărâță* „tărâțe" – v. sl., bg. *tric(j)a* „furfur, son"; mgl. *trăță* < v. sl. *trice*[54].

Údovăț „văduv". Cr. *udovac*. Mgl. *ubduveț* – cf. bg. *vdovica* sau der. din *ubduviță*.

Udovíța, –ę „văduvă". Cr. *udovica* „văduvă"[55]. Mgl. *ubduviță* „văduvă, femeie căreia i–a murit bărbatul" < bg. *vdovica*.

Véşęl'ę „veselie; bucurie; ospăț; nuntă". Cr. *veselje* „veselie, voioşie, bucurie"; slov. *veselje*. Dr. *veselie* < v. sl. *veselije* „voioşie, bucurie"; ar. *văsălie* < bg. *veselie* „gaiete".

Zvadí „a scoate". Cr. *izvaditi* „a trage afară, a scoate". Dr. *izvodi* „a crea, a face, a inventa; a descoperi, a se contura, a apărea, a lua ființă" < sl. *izvoditi* „a extrage, a traduce", mgl. *vădes* „curăț semănăturile de buruieni, prăşesc" < bg. *vadja*.

Zebaví „a reține, a întârzia; a zăbovi". Cr. *zabaviti* „a reține, a întârzia, a mai rămâne"[56]. Dr. *zăbovi*, *zăbăvi* „a lucra prea încet, a nu se grăbi; a întârzia; a se ocupa, a–şi pierde vremea cu cineva" < v. sl. *zabaviti* „a împiedica"[57]; mgl. *zăboves* „zăbovesc, întârzii" < bg. *zabavjam* „a opri, a reține; a tărăgăna".

Dacă vocalei *o*, existentă într–un cuvânt istroromân, i se opune vocala *u* în echivalentele celorlalte dialecte româneşti, împrumutul din istroromână nu este din slava veche, ci din slovenă.

Roję „floare". Slov. *roža* „trandafir". Dr. *ruj(ă)*, *ruje* „măceş, trandafir, rosăcică, nume de flori mai mult sau mai puțin asemănătoare cu trandafirul" < bg., scr. *ruža*[58]; ar. *rujă* „trandafir" < bg. *ruža* „nalbă".

Criteriului prezentat mai sus i se pot asocia uneori şi deosebiri de derivare, acestea infirmând etimologia slavă veche.

Rojíța, –ę „floare mică, floricică; trandafir". Slov. *rožica* (dim. de la *roža*) „floare". Ar. *ruγiță* „nalbă" – cf. bg. *ruža* guimauve.

---

[53] Brodnjak 401: **podupreti**, –em fiz – podbočiti; *i u hrv* podupr(ij)eti – potpomoći, podržati, pružiti oslonac.
[54] Scărlătoiu 149.
[55] Brodnjak 570: **udova** – udovica. **udovče**, –eta – udovac.
[56] Sârbu–Frățilă 304: scr. *zabaviti*; v.sl. *zabaviti*.
[57] Ciorănescu 9384: din sl. *zabaviti*, bg. *zabavjam*.
[58] Ciorănescu 7282: bg., sb. *ruža*; mag. *ruzsa*.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Accentul unui cuvânt poate conduce, în cele mai multe situații, la identificarea etimonului slav modern.

Naród „popor, neam”. V. sl. *naródŭ*. Dr. *noród* „popor, neam, totalitatea credincioşilor care aparţin unui cult creştin, unei eparhii etc., număr mare, mulţime de oameni” < v. sl. *naródŭ*. Cf. cr. *národ* „popor, lume”[59], slov. *národ*.

Criteriul morfologic poate fi utilizat cu succes, deosebirile de gen indicând, de asemenea, proveniențe diferite.

Otróv „otravă”, de genul neutru, provine din cr. *otrov* „otravă, venin, toxic”, slov. *otrov*, de genul masculin; cf. dr. *otravă* < v. sl. *otrava*, mgl. *utroavă* < bg., sl. *otrova*, toate substantivele fiind feminine.

Uneori sensul este hotărâtor în stabilirea limbii de proveniență a cuvântului supus cercetării. Astfel:

Blåv „vânăt, albastru–vânăt” are drept etimon cr. *plav* „albastru–bleu” (posedă şi sensul „blond”)[60], şi nu v. sl. *plavŭ* „albicios, galben” (dr. *plav* nu cunoaşte sensul ir.), chiar dacă este prezent un *å*, care reclamă vechiul slav.

Mărşav, pentru sensul „slab, uscățiv”, provine din cr. *mršav* „slab, uscățiv, costeliv, jigărit” sau slov. *mršav*, sensul fiind regăsit în dr. *mârşav* „slab” din scr. *mršav*[61]; pentru sensul ir. „rău, lipsit de scrupule, josnic, infam, ticălos” şi dr. „lipsit de scrupule, josnic, infam, ticălos, scârbos, dezgustător” etimonul este v. sl. *mrŭšavŭ*[62].

Ocna, –ę „fereastră”. Cr. *okno* „fereastră, geam; slov. *okno* fereastră, geam”. Dr. *ocnă* „mină, salină, închisoare pentru cei condamnați la muncă silnică în saline, închisoare, puşcărie, pedeapsă executată într–o astfel de închisoare” < v. sl. *okno* „fereastră”[63]; ar *ocnă* „fund de butoi” – cf. gr. *óχνα* – din v. sl. *okno* „fereastră”.

Pocróv „capac”. Cr. *pokrov* „capac”[64]; slov. *pokrov*. Dr. *pocrov* „pătură, pled; pânză pentru întrebuințări liturgice” < v. sl. *pokrovŭ*[65]; ar. *pocroavă* „pânză, cearşaf” < v. sl. *pokrovŭ* „velamen”; mgl. *pucrov* „învelitoare de lână, velință mai groasă” < bg. *pokrov*.

Povărní (se) „a (se) întoarce; a (se) răsturna”. Cr. *povrnuti (se)* „a se înapoia, a face să se întoarcă”; slov. *povrnuti*. Dr. *povârni* „a se înclina,

[59] Brodnjak 316: **narod** m (populus) > puk; čovjek iz naroda – pučanin, čovjek iz puka; pučanstvo.
[60] Ćirilov 149: **plav** pridem. modar (tamnoplav), češće *plav*.
[61] Gămulescu 157.
[62] *Scurt* 271: bg. *măršav*; scr. *mršav*.
[63] Scurt 289: bg. *okno*; scr. *okno*.
[64] Brodnjak 407: **pokrov** – ono čime je nešto pokriveno poput omotača, pokrivac; krov kuće; platneni pokrivač za pokrivanje mrtvaca, mrtvački pokrov; poklopac na lijesu; *u hrv* obično u značeniju »mrtvački pokrov« ili zaklopac lijesa.
[65] Ciorănescu 6559.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

a se apleca; a se gârbovi de bătrânețe; a (se) prăbuşi, a (se) prăvăli, a (se) răsturna" < bg. *povărna*, scr. *povrnuti*[66].

Rastegní „a întinde; a întinde rufe pe frânghie; a întinde o plasă, sfoară etc.; a (se) culca; a (se) desface, a (se) întinde, a (se) aşterne". Cr. *rastegnuti (se)* „a (se) întinde".

Siromåh „sărman, sărac". Cr. *siromah* „sărac". Dr. *siromah* „muncitor" < v. sl. *siromahŭ*[67] „sărac" < scr. *siromah* „sărac"[68]; mgl. *siruma* idem < bg. *siromah*.

Slåma, –ę „paie, tulpini uscate; tulpini rămase după treierat, stuf, trestie". Cr. *slama* „pai, paie; claie, stog de paie"; slov. *slama*. Dr. *slamac* „paie putrezite" < bg., scr. *slama*; ar. *salmă* „fulg" < bg. *slama*.

Şişkę „ghindă". Cr. *šiška* „con (la conifere)". Dr. *şişcă* „tocătură de paie sau de coceni folosită pentru hrana vitelor" < ucr. *sička*.

Tučí „a bate, a lovi; a vâna; a scutura; a îmblăti cereale; a bate; a bate, a ciocăni la uşă; a omorî". Cr. *tući (se)* „a lovi, a bate, a ciocăni". Dr. *toci* „a face sau a deveni mai puțin ascuțit, mai puțin tăios, a (se) roade, a (se) uza prin întrebuințare, prin frecare, prin lovire etc., a ascuți un obiect la tocilă" < v. sl. *točiti* „a roade, a ascuți"; mgl. *tuțoas* „dau la tocilă, ascut" < bg. *toča*.

Ţípęlę „fluierul piciorului; țepeală, pulpa piciorului". Cr. *cipelj* „fluierul piciorului, tibia".

Pe baza criteriului geografic, se poate opta pentru etimologia dublă când un cuvânt are forme şi sensuri identice în croată şi slovenă. Având în vedere prestigiul limbii din care s–a desprins, considerăm esențială influența croatei. Totuşi, când un cuvânt se întâlneşte numai în istroromâna de sud, el este de origine croată, iar când se întâlneşte numai în istroromâna de nord, proveniența sa este slovenă.

Bodí „a împunge, a înțepa". Cr. *bosti, bodem* „a înțepa, a împunge"; slov. *bosti, bodem*. Mgl. *budnes* „împung un cal ca să pornească" < bg. *boda, bodna* „a împunge cu un obiect ascuțit".

Brådvę bardă. Cr. *bradva*; slov. *bradva*. Mgl. *bradvă* „bardă dogărească" < bg. *bradva*.

Comår, comar(i) „țânțar; musculiță; un fel de tăun". Cr. *komar* „tăun"; slov. *komar*. Mgl. *comar* „tăun" < bg. *komar*.

Cråi „parte de pământ, ținut, regiune; țărm, mal; margine, capăt; sfârşit". Cr. *kraj* „graniță; margine"; slov. *kraj*.

Criv „nedrept, strâmb, vinovat". Cr. *kriv* „strâmb, îndoit, curbat, vinovat"[69]; slov. *kriv*. Mgl. *criv* „strâmb" < bg. *kriv*.

---

[66] Ciorănescu 6734: sl. *povrnuti* sau *vriniti* „cu suf. *po–*" (prefix! n.n.).
[67] Ciorănescu 7858: sl. *siromahŭ*.
[68] Gămulescu 185.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Crov „acoperiş”. Cr. *krov*. Cf. sloven. *krov*.

Div „sălbatic, nedomesticit”. Cr. *divlji*; slov. *divji*. Mgl. *div* sălbatic < bg. *div*.

Gospodår „stăpânul casei; gazdă, amfitrion; cap de familie; gospodar, econom; domn; făptaş, autorul unei fapte”. Cr. *gospodar* „domnitor, suveran, monarh; gazdă, stăpân al casei; soţ, cap de familie; învingător, biruitor; stăpân; proprietar; patron”[70]; slov. *gospodar*. Dr. *gospodar* < bg., scr. *gospodar*[71].

Iscra, –ę „scânteie”. Cr. *iskra* „scânteie, licărire, rază”; slov. *iskra*. Mgl. *iscră* „scânteie” < bg. *iskra*.

Jåba, –ę „broască”. Cr. *žaba*[72]; slov. *žaba*. Ar. *jabă* – cf. gr. *žábα*, alb. *zhabë* „rana”, sl. *žaba* „grenouille, crapaud”; mgl. *jabă* < bg. *žaba*.

Jíla, –ę „venă; varice”. Cr. *žila* „vas sanguin, venă, arteră”; slov. *žila* „venă”. Mgl. *jilă* „venă” < bg. *žila*[73].

Lípa, –ę „tei”. Cr. *lipa*; slov. *lipa*. Ar. *lipă* < bg. *lipa*; mgl. *lipă* < bg. *lipa*.

Lísiţa, –ę „vulpe”. Cr. *lisica*; slov. *lisica*. Mgl. *lisiţă* < bg. *lisica*.

Lov „vânat; vânătoare; ceea ce vânează cineva; p. ext. carnea unui animal vânat”. Cr. *lov* „vânătoare”; slov. *lov*. Mgl. *lov* vânat < bg. *lov*.

Måst „unt; grăsime”. Cr. *mast* „grăsime, untură, ulei, culoare”[74]; slov. *mast*. Ar. *maste* „faţă; chip; figure, visage, coleur de visage” < v. sl. *mastĭ* „unguentum”.

Ne „nu”. Cr. *ne*; slov. *ne*. Dr. *ne–* „element de compunere care indică o negaţie şi care serveşte la formarea unor substantive, adjective şi adverbe” < v. sl. *ne*; ar. *ni* „prefix negativ, corespunzând dr. *ne–*, sl. *ne–* „ < v. sl. *ne* „nu”.

Netezęi „a întinde, a trage, a fixa cu scoabe; a trage, a tracta; a trage la răspundere; a se ţine strâns de, a se trage de, a trage în sus”. Cr. *natezati* „a întinde, a încorda, a trage, a lungi, a se forţa”[75]; slov. *natezati*.

---

[69] Brodnjak 247: **kriv**, kriva, krivo – kos, nakrivljen, zakrivljen; kriva kula u Pisi – kosi toranj u Pisi.

[70] Brodnjak 154: **gosa** – goso (ponekad podrug), gospodar, vkasnik, gazda; tane mu gosino – sto mu gromova.

[71] *Scurt* 88: slavon. *gospodarĭ*. / Ciorănescu 3843: sl. *gospodarĭ*.

[72] Brodnjak 63: **žabe** – zelena ili krastava žaba *Rana esculenta* – zelena žaba; žaba kremenjača *Hyla armorea* – žaba kreketuša, gatalinka; ognjena žaba *Bombina bombina* – vatrena žaba, crveni mukač; žaba češnjača *Pelobates fuscus* – šarena češnjarka; žaba travnjača *Rana temporaria* – smeđa livadna žaba; gigantska žaba *Rana goliath* – divovska žaba (iz Kameruna, dugačka 30 cm.).

[73] Scărlătoiu 183: mgl. *jilă* venă (< bg., mac. *žila*).

[74] Brodnjak 286: **mast** > put, boja kože; čovjek crne masti – tamnoput čovek.

[75] Brodnjak 318: **nateći**, nategnem svrš (aor. nategoh, nateže; r. pridem. nategao; pril. pr. nategavši) > nategnuti, nategnem (aor. nategnuh, nategnu; r. pril. nategnuo; pril. pr. nategnuviši).

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Pişęi „a scrie”. Cr. *pisati*; slov. *pisati*. Mgl. *pisăies* „scriu” < bg. *pisah*, *piša*.

Písma, –ę „scrisoare”. Cr. *pismo*[76]; slov. *pismo*. Mgl. *pismă* „scrisoare; inscripție” < bg. *pismo*.

Razbí „a sparge; a sfărâma; a rupe”. Cr. *razbiti* „a sparge, a sfărâma, a zdrobi”[77]; slov. *razbiti*.

Stisní „a strânge; a contrage, a contracta a micşora dimensiunile unui obiect; a se strânge, a se ghemui, a se pitula”. Cr. *stisnuti se, stisnem se* „a se strânge, a se presa, a se comprima”; slov. *stisniti* „a comprima, a strânge prin apăsare, prin comprimare”.

Vikęi „a striga, a țipa; a răcni, a plânge; a chema, a striga pe cineva; (despre cocoş) a cânta”. Cr. *vikati* „a țipa, a striga, a urla, a zbiera, a chema, a striga pe cineva”; slov. *vikati*. Mgl. *vicăies* „chem, strig” < bg. *vikam*.

Víla, –ę „furcă”. Cr. *vila, vile* „furcă, furculiță”; slov. *vile*. Ar. *vilă* „furcă de fân” < bg. *vila*, mgl. *vilă* „furcă” < bg. *vila*.

Când exemplele din dacoromână provin din Banat, în special, faptul că nu au o răspândire largă arătă că au fost împrumutate din sârbă şi în nici un caz nu sunt slave vechi.

Blåga, –ę „vite, animale domestice mari, mai ales cornute”. Cr. *blago* „comoară, bogăție; vite cornute”. Dr. *blagă* „avut, avere, bunuri, bogăție, scofală, ispravă, zestre” < sb. *blago*[78] „avere, bogăție, comoară, vite cornute”.

Braghéş „pantaloni”. Cr. *brageši*. Dr. *bricheş* „pantaloni strâmți, confecționați din stofă țesută în casă sau cumpărată” < scr. *brageše, bragêši*[79].

Copríva „urzică”. Cr. *kopriva*[80]. Dr. reg. *coprivă*[81].

Coritę „albie, copaie, covată”. Cr. *korito*. Dr. *corită* < scr., bg. *korito*[82] „troacă, albie”; mgl. *curită* „albie, copaie” < bg. *korito*.

Čåča, –ę „tată”. Cr. *ćaća*, *ćaće* „tată, părinte”. Dr. băn. *ceace* „nene, bade, tete” < scr. *ćaće*[83] „tată”.

Čuční „a şedea, a se aşeza”. Cr. *čučati* „a sta pe vine, a sta ghemuit; a nu se mişca dintr–un loc, a sta lipit de pământ, a sta întins pe

[76] Ćirilov 149: **pismo** list, češče *pismo*.
[77] Brodnjak 474: **razbiti (se)**; *u izrazu*: vino se razbilo u buretu – prebacilo se vino u bačvi.
[78] *MDA* 277.
[79] Scărlătoiu 149–150.
[80] Ćirilov 136: **kopriva** žara, takođe i *kopriva*.
[81] Scărlătoiu 163.
[82] Gămulescu 119.
[83] Gămulescu 105.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

pământ". Dr. *ciuci* „a se face ghem ca să nu fie văzut; a se aşeza pe vine" < scr. *čučati*[84]; mgl. *čučăies* „şed pe vine" < bg. *čučam*.

Dósta „destul, destul de". Cr. *dosta* „suficient". Dr. *dosta* idem < scr. *dosta* idem[85]; mgl. *dosta* „destul" < bg. *dosta*.

Gazí „a trece printr–un vad; a merge prin noroi". Cr. *gaziti* „a umbla, a păşi, a merge, a călca; a amesteca cu picioarele pământ cu apă; a trece; a traversa pe jos o apă". Dr. *găzi* „a călca în picioare" < scr. *gaziti*[86]; mgl. *găzes* „calc cu picioarele" < bg. *gazja*.

Gărclán „gâtlej, beregată; laringe; nodul lui Adam". Cr. *grkljan* „gât, gâtlej, beregată, laringe". Dr. *gârclean* „mărul lui Adam" < scr. *grkljan* „gâtlej, laringe, trahee, gât, esofag"; bg. *grăkljan*[87]; ar. *gărgălan* „gâtlej" < bg. *gărgălan* „gârclean" < alb. *gërgëlak*; mgl. *grăclan* „gâtlej" < bg. *grăklan*.

Ístina „adevărat, într–adevăr". Cr. *istina*[88]. Dr. *istina* < scr. *istina*[89]; mgl. *istina* < bg. *istina*.

Kíčiţa, –ę „gleznă". Cr. *kičica* „smoc de păr la piciorul cailor"[90]. Dr. *chişiţă* „încheietură a piciorului, deasupra copitei, la animalele cu copite; moţul de păr de deasupra copitei" < bg. *kitčice*, scr. *kičica*.

Lomí „a frânge, a rupe". Cr. *lomiti* „a rupe, a despica, a frânge, a sparge, a sfărâma"[91]; slov. *lomiti*. Dr. *lomui* „a (se) curăţa de uscături"[92].

Lopåtiţa, –ę „omoplat; coapsă, şold; partea superioară sau inferioară a spatelui". Cr. *lopatica* „omoplat, scapulă"[93]; slov. *lopatica*. Dr. *lopătiţă* „spată, omoplat" < scr. *lopatica*; mgl. *lupătiţă* „lopată mică, coapsă" < v. sl. *lopata*.

Lóvăţ „vânător". Cr. *lovac*[94]. Dr. băn. *lovăţ* „ochitor bun" < scr. *lovac* „vânător; bun ochitor"[95], mgl. *luvač* „vânător" < bg. *lov*.

---

[84] *MDA* 545: srb. Ciorănescu 2070: sl. *čučati*.
[85] Gămulescu 128.
[86] Gămulescu 134.
[87] Gămulescu 135.
[88] Ćirilov 32: **istina bog** pril. istini za volju; žargonski izraz u zapadnoj varijanti, npr: „Predstava je loša, istina bog (istini za volju), od njih ne možeš drugo ni očekivati; Ćirilov 132: **istini za volju** pril. istina bog, češće *istini za volju*.
[89] Gămulescu 143.
[90] Vasile Frăţilă, *Studii de toponimie şi dialectologie*, Timişoara, Excelsior Art, 2002, p. 289–290: cr. / Brodnjak 227: **kičica** ž – kist; u hrv (bot) Centaurium, biljka iz por siništare.
[91] Brodnjak 270: **lomiti** nesvrš – tući, tucati; lomiti šoder – tucati kamen; lomiti jaja o Uskrsu – tucati se uskršnjim jajima; lomiti vrat – potucati se; lomiti njivu – prvi put orati njivu, na novo uzorati; u hrv kidati, trgati.
[92] Scărlătoiu 216.
[93] Ćirilov 47: **lopatica** plečka; u istočnoj varijanti čuju se obe reči, a u zapadnoj – samo lopatica.
[94] Brodnjak 271: **lovdžija** – lovac; ljubitelj lova.
[95] Gămulescu 149.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Lóza „viță–de–vie”. Cr. *loza* „viță–de–vie; vrej”; slov. *loza*. Dr. băn. *loză* „vrej de cartof, viță–de–vie, vrej de dovleac” < scr. *loza* „viță, vrej”[96], mgl. *loznă* „strugure cu boabe mici şi dulci, top.” < bg. *loza*.

Mislí „a gândi”. Cr. *misliti* „a gândi, a chibzui, a cugeta, a crede, a presupune”[97]; slov. *misliti*. Dr. *misli* „a gândi, a minți” < scr. *misliti* „a gândi; a considera, a închipui, a intenționa”[98]; mgl. *misles* „gândesc, pomenesc” < bg. *mislja*.

Ståtiva, –ę „război de țesut manual; bancă, laviță”. Cr. *stativa* „grindă la războiul de țesut, război de țesut”; slov. *stative*. Dr. *stative* „război de țesut manual, instrument cu ajutorul căruia se întinde pielea vitelor tăiate, spre a fi curățată de păr, folosit în industria casnică” < scr. *stative*.

Súcna, –ę „sucnă, postav gros, ordinar; fustă”. Cr. *sukno* „postav”, *suknja* „fustă”; slov. *sukno* „postav, stofă”. Dr. *sucnă* „fustă groasă, fără încrețituri” < v. sl. *sukno* „lânuri, haine de lână, bucată de pânză, de țesătură”[99]; mgl. *sucnă* „postav, stofă groasă” < bg., mac. *sukno*[100].

Tărbúh „pântece, foale, burtă, abdomen”. Cr. *trbuh* „pântece, abdomen, stomac”. Dr. *târbu* „burtă” < scr. *trbu(h)*[101]; mgl. *tărbuşoană* „burtă, stomac la animale” < bg. *tărbuh*.

Tučí „a lăsa să curgă un lichid; a turna un lichid”. Cr. *točiti* „a turna, a vărsa”. Dr. *toci* „a pritoci, a muta în alt vas, a podidi” < scr. *točiti* „a deşerta, a turna în alt vas”[102], mgl. *tučoas* „trag zeamă de varză” < mbg. *točam*.

Zet „ginere”. Cr. *zet* „ginere, cumnat, soț al surorii”; slov. *zet*. Dr. *zet* „ginere” < scr. *zet*[103]; mgl. *zet* < bg. *zet*.

Uneori este mai greu de precizat originea unui cuvânt, criteriile cunoscute fiind insuficiente.

Na „uite, poftim!”. Cr. *na* „na, ia, ține, poftim, prinde, iată, uite”; slov. *na*. Dr. *na* „ia, ține, asta mai lipsea” – cf. alb., bg., ngr., magh. *na*[104]; ar. *na* „iată, na, la naiba” – cuvântul e în toate limbile balcanice; mgl. *na* „na”.

---

[96] Gămulescu 149–150.
[97] Brodnjak 297: **misliti se** nesvrš – razmišljati, domišljat se, misliti o nečemu.
[98] Gămulescu 156.
[99] *Scurt* 408.
[100] Scărlătoiu 144–145.
[101] Gămulescu 195.
[102] Gămulescu 196.
[103] Gămulescu 202, 204.
[104] Ciorănescu 5551: bg., sb., cr., slov., pol., rus. *na*.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)

Ţepę „par lung şi ascuţit la un capăt; vârful unui astfel de par; ghimpe, aşchie mică”. Dr. *ţeapă* – cf. v. sl. *cĕpati*[105], mgl. *ţapă* „ţeapă; ţepuşă; frigare” < sl. *cepa*. Cf. cr. *cepac* „bucată dintr–un lemn despicat, aşchie la pescuit; vergele, joarde, fuscei la războiul de ţesut”.

Statutul funcţional[106], deşi reprezintă un criteriu important, este mai greu de aplicat pentru că un cuvânt cuprins în diversitatea dialectală intră mai greu în lucrările lexicografice de largă circulaţie la care avem acces. Astfel, este mai dificil de dovedit originea unui lexem istroromân care ar proveni din graiurile croate intrate în contact nemijlocit cu vorbitorii idiomului românesc.

Încheiem aici, având convingerea că cercetări ulterioare asupra lexicului de origine slavă veche în dialectul istroromân vor pune într–o nouă lumină faptele de limbă asupra cărora nu au fost formulate aprecieri definitive.

ABGRENZUNGSKRITERIEN ZWISCHEN ALTSLAWISCHEN, KROATISCHEN UND SLOVENISCHEN ELEMENTEN DES ISTRORUMÄNISCHEN

(Zusammenfassung)

Als Folge der Überprüfung der Arbeit das Studium und für die Behaltung dieses Dialekt in schriftlicher Form des *Istroromânii şi istroromâna. Relaţii lingvistice cu slavii de sud* herausgegeben von Elena Scărlătoiu, bringen wir Meinungen über die Etimologie der altslavischen die von der Forscherin für einige istrorumänischen Wörter festgelegt sind. Aus bestimmten Gründen sind die Differenzierungskriterien kurz vorgestellt worden, ihre Argumentierung wurde nicht wiederholt, die nähersten Formen der istrorumänischen Sprache werden präzentiert, und die gleichen Bedeutung kommen nicht vor.

[105] Ciorănescu 8575: origine incertă. / *Dicţionarul limbii române* (DLR), serie nouă, Tomul XII, partea 1, litera Ţ, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1994, p. 45–46: cuvânt de origine traco–dacă; cf. alb. *thep* „vârf ascuţit de stâncă”.

[106] Marius Sala, *Introducere în etimologia limbii române*, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 1999, p. 172.

BDD-A6359 © 2004-2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:56:20 UTC)